

IRODALMI ÉRTESITŐ.

A z E v a n g y e l i u m i L e l k é s z i T á r a. X.—XII. füzete megjelent gazdag tartalommal. — 17 egyházi beszédet közöl, melyeknek írói közt sok jeles egyh. beszédíró neve fordul elő. A közlött beszédek igen alkalmasok használatra. Ismételten ajánlhatjuk e vállalatot lelkész-társainknak. Az Evangyeliumi Lelkészi Tára ára, egész évre: 3 frt, mi Czelder Márton szerkesztőhöz, Felső-Bányára küldendő.

A Protetáns Pap egyik szerkesztője, Kálmán Dezső, előfizetésre felhívást bocsátott ki „Csalán-levelek“ szépirodalmi művére, mely humoros elbeszéléseket, rajzokat, képeket, apróságokat fog tartalmazni az életből. Felhívjuk rá olvasóink figyelmét. Terjedelme 10¹/₂ iv lesz. Ára 1 frt. Gyűjtőknek 10 pld. után 1 tiszteletpéldány.

A megrendelések szerzőhöz, Kölesdre (Tolnamegye) intézendők.

Beküldetett: Tanügyi Értesítő. A szolnok-dobokamegyei tanítótestület hivatalos közlönye. Szerkesztő: Sebestyén József, rettegi tanító. Megjelenik — a nagy szünidőt kivéve — minden hó 15-én. Ára egy évre 1 frt 60 kr.

Az előfizetési pénzek Incze Ferencz, tanítótestületi pénztárnokhoz, Deésre küldendők.

Megrendelési felhívás „Idézetek Tára“ czimű műre, melynek foglalatát szemelvények a hazai és külföldi egyházi és világi irodalomból, teszlik. Havi füzetekben fog megjelenni, 3 ivnyi tartalommal. Egy füzet ára 80 kr. Egész évre 3 frt. Kiadja: Dvorzsák János, pestmegyei áldozár. Budapest, II. ker. Donáti-utca 3. sz.

KÜLÖNFÉLÉK.

Ámerikából örvendetes hírek érkeztek hozzánk. A saratogai konferentia sept. 18—22. napjain óriási sikerrel folyt le, mely az amerikai szabadelvű kereszténység évkönyveiben nevezetes lapot fog jelölni. A magyar unitáriusok küldöttét, Kovács János barátunkat és szerkesztő-társunkat, a konferentián szokatlan örömmel üdvözltek, mint képviselőjét a legrégibb és legtöbbet szenvedett unitárius egyháznak. Kovács a konferentián tartott beszédeivel igen kedvező benyomást tett amerikai hitrokonainkra és ügyünk iránt teljes érdeklőséget keltett. A kolozsvári collegiumnál amerikai afiai által korábban alapított Channing és Priestley tanári székek állandósítására Hale, Morison és Allen barátaink közreműködésével bizottság alakult. Remélhető, hogy az alap meg is lesz. Kovács mintegy husz városba kapott eddig meghívást, melyekben prédikál és felolvasásokat tart. Mindenütt a legszívélyesebben fogadják. Reméljük, hogy addig is, míg hazajöve részleteseb leírást adhat, érdekes utjáról levélben fog tudósítani.

Az amerikai unitarismusról a „Christian Register“ a Saratogában tartott konferentiáról szólva, így ír: „A konferentiának nemzeti jelentőségét nem lehet figyelmen kívül hagyni. Az nem helyi vagy felekezeti mozgalom. Az unitarismus már nemcsak Új-Anglia határait szorítkozik, kilátásait Nyugot mezőire terjesztheti ki, a hol reál új tevékenység várakozik. Ama reményteljes jövőben, mely ez új és folyton növekedő ország előtt áll, az unitarismus arra van hivatva, hogy egyik fontos tényező legyen. Új-Angliára hatalmas befolyást gyakorolt irodalmának megteremtése, intézményeinek módosítása s értelmi és erkölcsi életének áthatása által. Nyugaton új viszonyokkal találkozik, melyekre

rendeznie kell magát. De missiója mégis csak az, hogy mint alakító hatalom hasson. Bármit mondanak az unitarius testület kicsiny számáról, az unitarius szellem ma már mindenívé elhatott és újabb, meg újabb incarnatiót ölt. A szabadelvű kereszténységnek sohasem volt jobb alkalmja a terjedésre, mint napjainkban. A magvetésnek eljött az ideje, lássunk az eszközök után a kedvező alkalmak felhasználására.“

(És hogy az amerikai unitariusok az eszközök után látnak is, mutatja az, hogy Clevelandban egy új theologiai akadémia felállítását vették tervébe, melyre a saratogai konferentián Wade Henrik egymaga 250,000 dollárt, vagyis félmillió forintot ajánlott fel.)

Amerikai jeles férfiak arcképei. Hale Ede, bostoni lelkész, a magyar unitariusok egyik legmelegebb keblű barátja Amerikában, Föt. Ferencz József, püspök urhoz közelebből a maga és több más ottani hitrokonunk nevében kedves és meglepő ajándékot küldött amerikai jelesek arcképeiből az E. K. Tanácsterem számára. E jeles férfiak: Washington, Adams János, Channing Ellery Vilmos, Parker Tivadar, Bryant költő; Lowell J. R. költő, s az Egyesült Államok angliai követe; Longfellow költő, Emerson költő és író; Holmes Wendell Olivér, bostoni költő; Lincoln Ábrahám, elnök; Chapin H. E., lelkész; Tillmon M., elnök; Sprague Károly, költő, Taylor Bayard, író; Evrott Ede, pap, államtitkár s Massachusetta kormányzója, Ware Henrik, harward-egyetemi tanár; Webster Dániel, senátor és szónok; Prescott Vilmos, Reed Dávid, Hawthorne Náthán, író; Summer Károly, író és senator, Phillips W., szónok. S ezek — mint Hale írja — egynek kivételével mind unitariusok.

Az ev. reformátusok zsinata által alkotott, az egyház egész szervezetét magában foglaló alaptörvényeket a Felső újabb szerkezetökben megöröcsítette.

Az újabb szerkezetet folytatólag f. évi augusztus végével tartott zsinati gyűlés, nem csekély küzdelmek között állította meg.

A küzdelmet természetesnek találjuk.

Azok a kifogások, nehézségek, melyeket a korona, illetőleg tanácsosai az eredeti szerkezet irányában támasztottak, részben csekély jelentőségűek, értjük azokat az egyes cikkekelyekre nézve tett nehézségeket és kifogásokat, melyek inkább az egyházi bíráskodás és az egyházi hatóságok kényszerítő, büntető hatalmára vonatkoznak, s a melyek a zsinat tárgyalásain a' l'aimable keresztül-mehettek s keresztül is mentek.

Az az elvi nehézség is, hogy a szervezetből a tanügy egészen kimaradjon, hasonlóan keresztül ment ugyan, de lehetetlen nem méltányolnunk az ellenzéknek azt a fájalmát, melylyel az opportunitás elve előtt meghajlott, s a melyet akkor érzett, midőn a magyar protestantismus egyik lényeges alkotó szervét, a magyar protestantismussal összeforrott tanügyet éppen az alapszervezetből kihagyni volt kénytelen. Csak az nyugtathatja meg a magyar protestantismus barátait, hogy az egyház a jelen viszonyok között is a tanügy terén sokkal jobb szolgálata tot tehet a magyar közművelődésnek, a magyar nemzetnek, mint a mennyit tán a középiskolai törvényjavaslat, melyért ez áldozat hozatott, tenni fog.

Mindenesetre örvendünk, hogy a szervezetnek habár ily módon történt megteremtése által az eddig öt superintendensre oszlott magyar ev. ref. egyház egy hatalmas nagy testületté alakult, mely céljait, mint egy ember, ezután sokkal hatásosabban munkálhatja.

Intő példa. Fejéregyháza közelében, Sárpaták faluban volt az unitariusoknak egy szép kis templomuk, melyet háborítatlanul is használtak a jelen évszáz elejéig. De ezelőtt mintegy 60 évvel egy katolikus barát jutott a helységbe, ki nagyobb részint cigányok szavazatából álló szótöbbséggel a parokhiát s később a templomot elfoglalta. Tett pedig a parochia 3 holdat s a hozzá tartozó canonica portio 9-et. Az odavaló nép ma is beszéli, hogy az unitarius egyházi vagyon minden felsőbbség tudta és beleegyezése nélkül foglaltatott el. Sőt a mint T. Kűsmödi Nagy Sándor ur írja, ki csupa ügyszeretetből f. évi július havában ujszékel T. Kovács Imre ural Sárpatakon nyomozatot tett s nekünk a fennebbi adatokat szolgáltatva, a sárpataki minorita az etédi plébános házá-

nál a bucsujárás alkalmával maga is dicsekedett, hogy „az unitáriusok templomát átváltoztatta a katolikus részre, s jelenleg a kőművesekkel dolgoztatja.“ Ez eset mig egyfelől az igazságtalan eljárást mutatja a katolikus részről, másfelől az unitáriusokra nézve a legnagyobb szegénységi bizonyítvány, hogy az a katolikus barát oly könnyedén tehetett kezet vagyonunkra. Nem egy fiok-ekklézsiánk van ma is, a hol kisebb nagyobb vagyonnal rendelkezünk. Óva intünk azoknak pontos gondozására, mert ha katolikus barát nem is toppan be foglalni, de az elhanyagolt birtokból lassanként elhagyott lesz s annak pedig mindig akad ura.

Iskolai értesítők 1821—82. évről. Beküldettek: A marosvásárhelyi ev. ref. collegium értesítője. Igazgató-tanár: Horváth Gáspár. A tanerők száma: 24. A tanulók száma: 430. — A kiosztott alapítvány-kamatok, jutalmak és elengedések egész összege tessen — a jutalomkönyvekkel együtt — 2788 frt 12 kr és három darab aranyat. Az Értesítő magában foglalja Bedőházi Jánosnak székfoglalóját A természettudományok módszeréről. S hozzá van csatolva a collegium nyomdája termékeinek jegyzéke 1786—1867. — A baróthi államilag segélyezett gazdasági szakosztálylyal megtoldott felső népiskola értesítője. Igazgató: Bedő József. — A tanerők száma: 5. Tanulók száma: 22. — A zilahi államilag segélyezett községi polgári fiiskola értesítője. Igazgató: Kerekes Sándor. Tanárok sz.: 9. Tanulók száma: 125. Jelentés a Kolozsvár sz. kir. várossában, állami segélyvel fenntartott városi ipariskolák 1881—82-dik tanévi állásáról. Igazgató: Kiss Sándor. a felsőbb kereskedelmi iskola igazgatótanára. A tanerők száma: 19. A tanulók száma: 508. Jutalmul kiosztatott: 141 frt 61 kr.

Gyászhirek: Máday János, a kolozsvári ág. hitvallásu egyház lelkésze, f. évi sept. 2-án meghalt szélhűdés következtében 56 éves korában. Közkeveltségben élő, mivel ember volt. Általános részvét kísérte sirjába. — Várfalvi dr. Nagy János, író és egyh. tanácsos sept. 22-én 36 éves korában véget vetett életének. Nőt és egy kis fiut hagyott hátra. — Mihály Mária, László Domokos, udvarhelykőri egyh. gondnok neje sept. 1-én — rövid betegség után — váratlanul sirba szállt. — Inczeffi József, derzsi unitárius lelkész és egyh. tanácsos haláláról éppen most vesszük a leverő hírt ki okt. 24-én, 52-ik évében, a fekete himlőnek lett áldozatja. Inczeffi József, az udvarhelykőri unitárius lelkészi karnak egyik érdemes tagja volt.

Sajtó hibák. Idei, julius-augustusi füzetben megjelent Farkas György élete és jelleme című életrajzba, a 210. lapon 22. sorban: „Ó lángeész volt“ helyett: Ó lángeész nem volt — olvasandó. 212. lapon, 9. sorban: „éves“ helyett évi. 213. lapon, 14. sorban: „legnehezebb“ helyett legnemesebb. Ugyanott, 24. sorban: „tett helyeslő“ után kimaradt vagy más észrevételeit. 214. lapon, 7 sorban: „jó“ helyett eszélyes. 214. lapon, 16. sorban: „jó“ helyett szó. 214. lapon, 24. sorban: „Welsin“ helyett Weltin. 214. lapon. 29. sorban: „Sagst“ helyett Sagt. 216. lapon, 10. sorban: „kedveségét“ helyett kedvezését — olvasandó. — A „Kriza-ünnepély“ című cikkben, 4. füz. hibásan írtuk, hogy a maroskőri papság nevében Györfi Lajos tett koszorút, mert az a ki a maroskőri papság koszorúját letette: Cséplajos, csókfalvi pap volt.

A szerkesztőség postája.

Koncz József urnak, Maros-Vásárhelyt. Köszönettel vettük becses küldeményét. Belőle már ebben a füzetben közlünk. A többit is adni fogjuk. Szives üdvözlöt.

Rédiger Géza urnak. Szabéd. Vettük levelét, de nézetét nem osztjuk. Csak írjon, ha elébb, ha később.

ARANYKÖNYV.**A Budapesten alapítandó unitárius rendes lelkészi állomásra s általandó imaházra tett kegyes adományok.**

XIII. közlemény.

Méltóságos id. Dániel Gábor, egyházi főgondnok ur a 173. számú gyűjtőivén 100 forint.

A magyar-rsákodi unitárius egyház 39. számú gyűjtő-ivén: Demeter Lőrincz, lelkész 50 kr, Incze Dániel, tanító 30 kr. Bordosi Vajda Mihály 32 kr, Simófi István, M.-Zsákodról 30 kr, György István 1 fnt, özvegy Kupás Jánosné 20 kr, Szél M. József 30 kr, György János 10 kr, Kedei György 30 kr, összesen 3 forint 32 kr; ezenkívül törökbúzában adakoztak 44-en, u. m.: Miklós István 2 kupát, Palatka Jonás 4 kupát, Koncz P. 4 kupát, Koncz D. ifj. 4 k., Kedei Mózes 8 k., Palatka János 4 k., Palatka György 2 k., Hegedüs Gergely 2 k., Palatka Mózes ifj. 3 k., Koncz Izsák 3 k., Hegedüs Ferencz 2 k., Koncz József 1 k., Simó György 1 k., Hegedüs Mihály idősb. 2 k., Hegedüs Mózes felső 2 k., Pásint Mihályné 1 k., Kozma János 4 k., Hegedüs Mózes alsó 2 k., Hegedüs József 4 k., Hegedüs Péter 2 k., Pásint János 1 k., Sándor Kata 1 kupa, Sándor János, juhász 2 k., Mitra Mihály 2 k., Pásint András 1 kupa, György Péter 5 kupa. Román János 4 k., Palatka Ferencz 2 k., Szél Pál 2 k., Mitra János 2 kupa, Pipei János 2 k., Mitra Mózes 2 k., Simó András 3 k., Gergely Péter 1 kupa, Bartalus Jakab 3 k., Bartalus Dániel 1 kupa, Miklós András 1 k., Kedei Izsák 8 kupa, Koncz Mózes 2 k., Hegedüs Samu 2 k., Béres Mihályné 1 k., Palatka Péter 1 k., Palatka István 2 kupa, Pásint János 2 kupát, összesen 7 liter-vékát: mi eladatván 4 forint 55 krajczáron, a költségek levonásával Magyar-Zsákodról beérkezett összesen 7 forint 32 krajczár.

A pipei egyház 38. számú gyűjtőivén: Fazakas János 10 krajczár, Orbán Györgyné 20 kr, Gergely Mihály 20 kr, Gergely Áron 10 kr, Simó István 10 kr, Bálint István 20 kr, Rűsz János 20 kr, Kis Mózes 1 forint, Orbán Benedek 20 kr, Orbán György 10 kr, Orbán Mihály 10 kr, Szász István 15 kr, Gergely István 20 kr, pipei egyház pénztára 1 forint. Egyesek termékbeli adakozása 2 fnt 15 kr. Összesen 6 forint.

Sükösd Tamás Sepsi-Szent-Györgyön 2 fnt.

A ravai unitárius egyház 32. számú gyűjtő-ivén: Árkosi Dénes, ravai lelkész és nyugalmazott esperes ur 20 forint, a ravai egyház pénztára 25 fnt, József Mihály tanító 1 fnt, Nagy István, egyházi gondnok 1 forint, Hankó György 1 fnt 10 kr, Kedei Pál 1 forint, Izsák Mózes felső 1 forint, Kecskés Izsák 1 fnt, Huszár Izsák Mózes 50 kr, Belső Izsák Dániel 25 kr, Izsák János felső 25 kr, Kecskés Péter felső 25 kr, Illyés János 25 kr, Imreh Izsák Mózes 25 kr, Kecskés István 20 kr, középső Izsák János 25 kr, Bálint János 20 kr, Izsák Ábel 20 kr, id. Illyés Benedek 20 kr, Izsák Mózes hoged. 20 kr, Izsák Gergely ifj. 20 kr, Nagy Dániel 20 kr, özvegy Kozma Mihályné 20 kr, özvegy Szederjesi Istvánné 20 kr, Ilyés Benedek ifj. 20 kr, Ilyés Benedekné. Demeter Judith 20 kr, Izsák Mózes ifj. 2 kr, Kovács István ifj. 15 kr, özv. Marosi Mihályné 10 kr, Nagy János felső 10 kr, Szász János ifj. 10 kr, Kecskés Mózes 10 kr, Magyar Mihály 10 kr, Borbély Antal 10 kr, Izsák István felső 10 kr, özvegy Marosy Józsefné 10 kr, Bálint István 10 kr, Fülöp Gergely 10 kr, Hankó József 10 kr, Izsák Mózes középső 10 kr, Bálint György ifj. 10 kr, Marosi György 10 kr, Dankuj József 10 kr, Dankuj János 10 kr, Jakab József id. 10 kr, Hegedüs Izsák Mózes fia, Mózes 10 kr, Kecskés Péter alsó 10 kr. Szederjesi Sándor 10 kr, Kecskés György 10 kr, özv. Marosi Pé-